

Umělecké dílo

Jak definovat umělecké dílo

Umělecké dílo je umělcem záměrně vytvořený objekt, který primárně plní funkci estetickou. Má za úkol navodit v pozorovateli libost. Za umělecké dílo můžeme považovat nejen vizuální objekty jako obrazy nebo sochy, ale také díla abstraktní jako jsou symfonie, opery a básně nebo audiovizuální díla jako filmy nebo dokumenty. Umělecké dílo je způsob umělce, jak ztvárnit své představy, touhy nebo nálady. Má jak svou formu, tak svůj smysl, ale je většinou bezúčelné. Romano Guardini ve své knize *O podstatě uměleckého díla* píše: „*K podstatě uměleckého díla patří, že sice má smysl, ale nemá účel. Neexistuje ani pro technický užitek, ani pro ekonomickou výhodu, ani pro didakticko-pedagogické poučení a polepšení, ale pro vyjevující zpodobení. Nic „nezamýšlí“, nýbrž „znamená“; nic „nechce“, nýbrž „je“.*“¹ Forma uměleckého díla je přesně dána autorovým ztvárněním, tedy jeho vzhledem. Autor volí podle svého uvážení typ materiálu, rozměry a barvy, nevzniká tedy náhodou, ale záměrně. Význam díla je už dán pohledem recipienta. Každý pozorovatel může dílo vnímat jinak, může mít z něj jiné pocity.

Nelze jednoznačně definovat, co je umělecké dílo a co je běžný předmět. V knize *Umění a kýč* Kulka vyslovuje názor, že „*hranice umění se staly tak pohyblivé, že už dnes nikomu není jasné, co je a co není umění. Dnes můžete vystavit skoro cokoli. Nelze se divit, že někteří lidé již ohlašují konec umění.*“² Jsou ale dány určité znaky, které nám v tom mohou alespoň napovědět. Umělecké dílo je charakterizováno třemi základními prvky: uměleckou funkcí, uměleckou normou a uměleckou hodnotou.

Estetická funkce je dominantní prvek uměleckého díla. Jan Mukařovský poukazuje na 3 hlavní rysy estetické funkce: estetická funkce uměleckého díla musí maximálně upoutávat pozornost, navodit v recipientovi (pozorovateli) libost a v neposlední řadě má estetická funkce schopnost zastupovat funkce jiné, které dílo postupem času pozbylo. Druhým prvkem je estetická norma. Jelikož je estetická norma proměnlivá v čase, nemůže ji umělecké dílo splňovat po celou dobu své existence. Pro každou dobu musí objekt, tak aby mohl být brán za umělecké dílo, splňovat jiné požadavky. To, co bylo dříve uměleckým dílem, neznamená, že

¹ GUARDINI, Romano. *O podstatě uměleckého díla*. Praha: Triáda, 2009, str. 40

² KULKA, T. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2000, str. 22

za něj musí být považováno napořád. Pro Mukařovského je každé dílo „ ... *částečným naplněním a částečným porušením panujících norem (a tudíž vyvolává zároveň estetickou libost i nelibost), některé způsoby porušení norem se však postupně stávají normami novými, platnými pro další vývoj.*“³ Postupem času jsou na umění kladeny jiné nároky. Před nástupem fotografie bylo žádoucí, aby se malířská díla podobala co možná nevíce skutečnosti. Jakmile byla možnost fotoaparátem zachytit realitu, toto kritérium padá a mohou přicházet umělecké směry jako kubismus, surrealismus atp., které realitu vidí specifickým způsobem, a velkou měrou se zde používá fantazie. Posledním prvkem je umělecká hodnota. Dalo by se říct, že je vlastně podstatou uměleckého díla. Estetická hodnota se odvíjí od kvality díla a závisí na 3 aspektech. Těmi jsou jednota, komplexnost a intenzita. Za pomoci alterací, které Kulka definuje jako „*změny, které nenaruší základní percepční Gestalt díla.*“⁴ se hodnotí kvalita díla. Aby dílo mohlo být bráno za umělecké, mělo by být:

1. Umělecky jednotné – poměr množství alterací, které mohou dílo zlepšit a množství alterací, které mohou dílo zhoršit.
2. Komplexní – množství alterací, jak dílo upravit bez setření základního percepčního Gestaltu
3. Intenzivní – poměr alterací, které mají estetický dopad na umělecké dílo a alterací, které ho nemají.

Jak už bylo řečeno, nelze jednoznačně říci co je a co není umělecké dílo. Statut uměleckého díla není trvalý. Mění se jak v čase, tak v prostoru. V různých geografických měřítkách může být za umění považováno vždy něco jiného. To se týká také různých časových epoch i politických režimů.

³ KUBÍNOVÁ, Marie a Ludmila LANTOVÁ. Jan Mukařovský. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=518>

⁴ KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2000, str. 98

Seznam použité literatury:

GUARDINI, Romano. *O podstatě uměleckého díla*. Praha: Triáda, 2009

KULKA, T. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2000

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Estetická funkce, norma a hodnota jako sociální fakty*. Praha: Fr. Borový, 1936

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966

VOLEK, Jaroslav. *Základy obecné teorie umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968

Online zdroje:

¹ KUBÍNOVÁ, Marie a Ludmila LANTOVÁ. Jan Mukařovský. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2015-01-31]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=518>